

יא' תשרי תש"י
4 ספטמבר 1949

הסוכנות היהודית
חל - אביב

אלו שר העליה
המנהל הכללי

מנהל משרד הבריאות
מנהל מח' העליה של הסוכנות היהודית
מזכיר ראשי - מח' העליה של הסוכנות היהודית
מנהל אגף הקליטה של הסוכנות היהודית

מאחז המח' לבקורת רפואית בחו"ל.

הנדון: עליית חימנים מעדן.

בליל ה- 30.9.49 - 29 הייתי נוכח כאשר הגיעו שלשה אוירונים עם עולים חימנים מעדן לטדה התעופה בלוד. נתנה לי ההודמנות לעקוב אחרי כל הפעולות החל מהורדת העולים מן האוירון וכלה בהכנסתם לאהלים במחנה "ראש העין". האוירון הראשון הגיע בלילה בשעה 8.45, השני ב-9.45 והשלישי ב-10.15. בכל אוירון היו כ-140 נפשות - גברים, זקנים, ילדים ותינוקות. כולם היו לבושים לבוש אירופי. הילדים לבשו סבודים. התינוקות היו בחלקם עירומים ומחוללים. באוירון הראשון הועבר ילד בן שנתיים שמת חוץ נסיעה. גם באוירון השני היה ילד מת כבן 8 שבוע באוירון כשתי שעות אחרי עזבו את עדן. את הילד הזה הוציאו ההורים מביה החולים במחנה בעדן למרות רצונם של הרופאים, מקום שם שכב חולה 8 ימים. הטבב הגופני של המבוגרים גילה, פרט למספר קטן של יוצאים מן הכלל, חומקת של עימות כללית ואולם לא ניכרו סימנים של מצב רע במיוחד. שתי נשים היו חולות חולי קשה. את מצבם הנפשי של העולים אפשר להגדיר כאטום, אפילו אפטי. אין שומעים מלה הנאמרת בקול רם. העולים אינם מתנגדים למאומה, אינם מגלים התרגשות בגלל סבל גופני, אי רצון או שמחה. אין שומעים פטפוט ילדים ואף לא בכי. מצבם הגופני של הילדים הקטנים רע ביותר וככל שטמן הגיל - מצב זה גרוע. בין ילדים ותינוקות אלה ניכרים כל דרגות הדיסטרופיה ולעמים גם סימנים של טוקסיקוזה מתחילה.

כל העולים היו במצב חולשה כה גדול עד שהיה צורך לעזור לאיש ואיש מן היורדים. למטרה זו נוכחו במקום שני פקידים ופקידה אחת - כולם חימנים ישראלים. אלה פועקים בקביעות בשעה בואם של העולים מתימן. אחדים מן הסבלים העובדים בשדה התעופה עזרו אף הם. שמיכות במספר מספיק נמצאו במקום על מנת לעטוף בהן את התינוקות. נעדר אמבולנס אשר היה צריך להעביר את החולים מן הנמל אל בית החולים. למרות מאמצים חוזרים ונשנים אי אפשר היה להשיג את האמבולנס לא בפחה-תקוה ולא בתל-אביב. האמבולנס הובטח רק למחרת בבוקר בשעה 6. הרופא אשר עבד בקרנטינה של שדה התעופה נוכח במקום יחד עם פקיד ממחלקתו. נעדרה חובטת שהייתה צריכה לטפל בילדים ובתינוקות החולים.

140 עולים מאוירון אחד הובאו לצריף שנמצא בקרבת מקום ושם הושבו על טפסלים ועל הרצפה. הצריף נחמלא כולו. גם כאן נמשכה הדממה המפחידה של האנשים. עברו עוד 3/4 שעה עד שאווד הפקידים הביא לעולים מצה מרוחה בריבה. העולים היו צמאים מאד וחפצו לשחות ואולם התה הגיע מאוחר יותר. המבוגרים והילדים הגדולים אכלו מצה זו בה בשעה שהילדים הקטנים והתינוקות, אשר לא יכלו לאכול נשארו ללא אוכל. אלה לא שתו גם את התה שהוגש. האמהות הניקו את התינוקות ואולם קשה להניח כי היה הרבה מה לינוק. אח"כ החל רישום העולים, אשר בוצע ע"י הפקידים הנ"ל ונוסף אליהם - פקיד לא חימני. בינתיים הגיע אוירון שני. אטטטט אטטטטט אטטטט אטטט הפקידים לא ידעו במה לעסוק קודם כך שבחחילה לא עזרו בהורדה מן האוירון החדש שהגיע. כעבור כמה זמן הפסיקו הפקידים את הרישום ועזרו בהורדה. מכיון שהצריף היה מלא בעולים הראשונים וצריף אחר לא הועמד לרשותם של אלה שבאו מחדש, צריכים היו 140 באי האוירון השני להנות תחת כיפת השמים בשדה התעופה. כולם, גברים, נשים, זקנים וילדים רבצו במעגל גדול בחושך, בדממה, קופאים למרות הלילה החם באופן יחסי. הרעש הניכר היחיד שבקע מביניהם היה - קול שעול ויריקה תמידיים. הם ספרו, בחשובה לשאלות, כי קר להם, כי כמעט 9 1/2 שעות שהו בדרך וכי במשך הסעף קבלו לחם יבש.

מספר תאנים ומים. אוכל זה היה מיועד גם לילדים הקטנים וגם לתינוקות. הארוחה הרצינית האחרונה קבלו לפני כ- 14 שעות.

140 עולים ישבו כשעתיים בחשכה חוח כיפת השמים וקבלו במשך זמן זה מצה וזה פושר. אחרי שהעולים הגיעו לראשונה עזבו את הצריף, הועברו אליו החדשים. ההעברה למחנה ראש העין נעשתה בשני אוטובוסים. כל ההחליף מאז הגיעם של העולים ועד לנסיעה לראש העין נמשך כ- 2½ שעות ועד לראש העין - לארוחה הראשונה - עוד שעה אחת. ארוחה זו, שהייתה צריכה להיות מזינה לאחר נסיעה של 16 עד 18 שעות, כללה בלילה שבו הייתי נוכח, התיכת לחם יבש, התיכה קטנה של חלבה וזה. דבר זה ניתן גם לילדים ולהינוקות. לא נוכחה במקום אהות או מטפלת שיכלה להחזיק בהאכלתם של הילדים הקטנים והתינוקות. הרופאה התורנית ללילה הייתה עסוקה במרפאה. ההחליכים הבאים היו כדלהלן: בתחילה טיפד ספר את העולים, אח"כ הועברו לבית המרחץ שבו רוטסו הם ובגדיהם בד.ט., לבסוף ניהנה להם מקלחת. לאחר המקלחת החלה בדיקה רפואית שסחית והתינוקות והילדים החולים נשלחו לבית חולים או למח" הילדים במחנה, בהאם למצב בריאותם. נמצא במקום אמבולנס העומד לרשות העולים בתמידות. בלילה זה פעלו 3 מטפלות במח" הילדים. לא היה ביכולתן להשפלת על העבודה מכיוון שהיה צורך להאכיל חלק מן הילדים מדי שעה. היה עליהן להפסיק עבודה זו לאחר שנדרש טיפול דחוף בילדים ובתינוקות החדשים שבאו. לאחר הבדיקה הרפואית הועברו העולים לאוטו משא למחסן שנמצא בקרבת מקום בו קבלו ציודם (שמיכה אחת, סדין אחד, כף וצלחת). אחר כך הועברו לאהליהם ושם הראו פקודי המחנה לכל משפחה את מקומה. האהלים הם אהלים משומים כל אהל ל- 8 נפשות, ובהם מטות מתקפלות וטזרונים. החל מן הרבע שבו הגיעו העולים למחנה ועד העברתם לאהליהם, עברו 2 שעות. ובסה"כ נמשך החליף בוא העולים עד החחנה הסומית (השכון באהלים) 6 שעות. יש להדגיש כי האהלים הוקמו על האדמה ללא רצפות בטון, ובלי תעלות מסביב.

1. מסקנות: הכרחי לשלוח לעדן מיד רופא ילדים ומרכז כל הפעולות הרפואיות.
2. בכל אירון שבא מעדן צריכה להמא מלווה שחזקט בהאכלת הילדים והתינוקות בביסקויטים ובחא חס.
3. לקראת החורף הממשמש זכא, כרוכה החזקתם של העולים הללו תחת כיפת השמים בסכנה גדולה לבריאותם ולחיהם כי הם ירודים מבחינה גופנית ורגילים לאקלים חס יוחר. נוסף לכך מלבוסם - קרעים. מסיבה זו יש להקים למחות עוד שני צרימים בשדה החעומה וסה עוד כשהאירונים נוסמים יועמדו לשרות העברתם של העולים מעדן ומספר רב יוחר יגיע בבח-אחת.
4. יש להגדיל את חבר העובדים שיעסוק בעולים המגיעים.
5. הכרחי שחמצא בשדה החעומה אחות או מטפלת שחזקט בילדים ובתינוקות.
6. בשעה הורדת העולים צריך להימצא במקום אמבולנס.
7. מיד עם בוא העולים הכרחי להגיש להם תה או קפה חס עם חלב ומסקה זה צריך להינהן לילדים ולהינוקות באמצעות אחות.
8. מכיון שהרישום מעכב את כל ההחליף, יש לעשותו עוד בעדן או בראש העין ולא בשדו החעומה.
9. בשעת בוא העולים לראש העין צריך להימצא במקום גם בשעות הלילה חבר רפואי עם מספר עובדים מסמיק אשר ימיינ את החולים בין המבוגרים והילדים כך שאמטר יהיה להחזיל מיד בספול בחינוקות ובילדים.

10. יש להקים את האהלים על רצפוח בטון ולחפור סביבם תעלות.
11. כל אחד משוכני האהלים צריך לקבל שתי שמיכות על מנת להגן בפני האשננות.
12. הארוחה הראשונה שניתנת לעולים צריכה להיות מזינה וממשיה אם גם קלה.

ד"ר י. מושיץ

(-) ב/מנהל המס" לבקורת רפואית בחו"ל.